

Egwyddorion Cyd-gynhyrchu a sut i'w defnyddio

Nid oes un diffiniad cyffredinol o gyd-gynhyrchu. O ganlyniad, mae gwahaniaethau o ran gweledigaeth ynghylch beth ddylai'r egwyddorion fod. Nid ydym yn defnyddio'r term hwn mewn ffordd gyffredinol i olygu pob math o ymgysylltu. Rydym wedi defnyddio'r diffiniad canlynol yn y canllawiau.

Cyd-gynhyrchu yw dull asedau i wasanaethau cyhoeddus sy'n galluogi pobl sy'n darparu ac sy'n derbyn gwasanaethau i rannu pŵer a chyfrifoldeb, a gweithio gyda'i gilydd mewn perthnasoedd cyfartal, dwyochrog a gofalgar. Mae'n creu cyfleoedd i bobl gael mynediad i gymorth pan fo angen arnynt i gyfrannu at newid cymdeithasol.

- Rhwydwaith Cyd-gynhyrchu Cymru

Mae heriau i sicrhau nad yw'r broses yn symbolaidd a phroblemau parhaus gyda rhannu pŵer mewn system sy'n seiliedig ar fodel hierarchaidd. Mae angen ystyriaeth ymwybodol gyson ar yr olaf, lle gall defnyddwyr gwasanaethau dynnu sylw at broblemau pŵer lle maent yn ymyrryd â'r broses.

Mae cyd-gynhyrchu yn dechrau ar ddechrau prosiect neu broses i sicrhau bod lleisiau defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr yn cael eu cynnwys. Nid yw'n dechrau pan fydd penderfyniadau eisoes wedi'u gwneud, ymgynghoriad yw hwn.

Mae egwyddorion presennol yn cynnwys y rhwydwaith cyd-gynhyrchu ar gyfer Cymru yn seiliedig ar y 5 egwyddor. Mae egwyddorion Llywodraethu sy'n Canolbwyntio ar y Dinesydd hefyd yn bwynt cyfeirio defnyddiol. Mae gan Gynnwys Cymru set o egwyddorion cynnwys dinasyddion hefyd.

O ganlyniad i ymgynghori, wrth ddatblygu Canllawiau Cenedlaethol, casglwyd yr egwyddorion canlynol. Mae hon yn ystod gynhwysfawr iawn ac ni roddir hi mewn unrhyw drefn benodol o ran pwysigrwydd.

Diwylliant

- Agoredrwydd a thryloywder
- Diogelwch
- Dim rhagdybiaethau
- Cyfrinachedd
- Teimlo fel bod eich llais yn cael ei glywed

Parhaus

- Mae cyd-gynhyrchu yn weithgaredd parhaus process, nid yn gweithredu achlysurol gyda bylchau hir.
- Mae pobl yn rhan o'r broses o benderfynu a ddylid gwneud prosiect ai peidio – cyn y cam dalen wag – ac unwaith y bydd y penderfyniad wedi'i wneud gyda'i gilydd, maent yn cymryd rhan drwyddi draw.

Cydraddoldeb

Yr elfen allweddol yw cydraddoldeb â phob cyfranogwr arall yn y broses o wneud penderfyniadau.

Dylai hyn gynnwys y canlynol:

- **Adnoddau** – Mae'r rhain yn cynnwys offer sylfaenol ar gyfer y gwaith e.e. adnoddau TG gan gynnwys meddalwedd a mynediad band eang, hyfforddiant, mynediad at ddesg, mynediad at wybodaeth/data perthnasol, cymorth lle bo angen e.e. gyda'r rôl, gyda gweinyddiaeth, gyda TG, ffôn, argraffydd, cyfeiriad e-bost ac unrhyw adnoddau eraill sy'n angenrheidiol yn y dyfodol er mwyn gallu cymryd rhan yn effeithiol ac yn gyfartal.
- **Pŵer** – Cymharu undeb mewn prosesau gwneud penderfyniadau fel gwneud penderfyniadau consensws, gwneud penderfyniadau mwyafrifol lle mae gan ddefnyddwyr gwasanaeth a gofalwyr niferoedd digonol yn y grŵp i gael dylanwad gwirioneddol. Lle mae lleisiau defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr yn y lleiafrif, maent serch hynny yn cario pwysau cyfartal o'i gymharu â lleisiau eraill.

Mae pŵer cyfartal yn ei gwneud yn ofynnol i ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr gael llais cyfartal o ran gosod pynciau ar gyfer yr agenda.

Mae mynediad cynnar at wybodaeth yn gyfartal i bawb. Dylid gwneud gwybodaeth yn ddealladwy i bawb. Mae gan ddefnyddwyr gwasanaeth a gofalwyr amser i baratoi.

- **Iaith** – Mae defnydd iaith yn adlewyrchu perthnasoedd pŵer. Mae hyn yn arbennig o wir ar lefel gofal unigolyn, lle mae cyd-gynhyrchu gwirioneddol yn anghydnaws ag iaith sy'n rhoi blaenoriaeth i bŵer gweithwyr proffesiynol. Mae defnyddio jargon, iaith dechnegol ac acronymau hefyd yn eithrio defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr rhag cymryd rhan lawn mewn penderfyniadau. Mae angen hyfforddiant a chymorth ar weithwyr proffesiynol i fyfyrion ar eu defnydd o iaith yn eu gwaith o ddydd i ddydd gyda defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr.

- **Atebolrwydd** – Defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr sy'n gyfrifol am y rhai maen nhw'n eu cynrychioli.
- **Parch/Gwerthfawrogiad** – Mae defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr yn cael eu gwerthfawrogi a'u parchu'n gyfartal o'i gymharu â lleisiau eraill yn yr ystafell.

Dylanwad

Gwrandewir ar leisiau defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr, cânt eu deall a'u hystyried. Gellir dangos bod yr hyn sy'n bwysig i ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr yn gwneud gwahaniaeth i'r penderfyniadau a wneir.

Mae llais y defnyddiwr gwasanaethau a gofalwyr yn gwneud gwahaniaeth. Mae canlyniadau llais y defnyddiwr gwasanaethau a gofalwyr yn cael eu hadrodd a'u hyrwyddo.

Dylai fod cyfleoedd i ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr ddylanwadu **o'r cychwyn cyntaf**.

Cyrhaeddiad

Dylai defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr fod yn rhan o'r ystod gyfan o weithgareddau a fydd yn cyfrannu at ddarparu gwasanaethau. Mae'r rhain yn cynnwys y canlynol:

- Cyd-gynhyrchu eu cynllun gofal a thriniaeth eu hunain
- Penderfyniadau cydgynhyrchiol ynghylch opsiynau ar gyfer eu gofal eu hunain
- Cyd-ddylunio a chyflwyno hyfforddiant proffesiynol cyn ac ar ôl cymhwyso e.e. nyrsio, meddygol, seiciatreg, gofal cymdeithasol ac ati.
- Mae'n arbennig o bwysig ymgorffori cyd-gynhyrchu mewn hyfforddiant craidd a thrwy gydol bywyd gwaith gweithiwr proffesiynol. Mae cynnwys yn cyfoethogi hyfforddiant ac yn datblygu tosturi tuag at ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr, a gwell dealltwriaeth ohonynt.
- Recriwtio staff
- Rheoleiddio proffesiynol- Ystyriaeth o ymgysylltu â defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr i fod yn rhan o ddatblygu safonau a gweithdrefnau

Ymchwil

Mae hyn yn pennu cyfeiriad teithio gwasanaethau iechyd meddwl i raddau helaeth. Felly mae'n hanfodol bod defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr yn rhan o bennu

blaenoriaethau ar gyfer cyllid ymchwil ac o ddylunio cwestiynau ymchwil. Mae'n annhebygol y bydd materion hollbwysig fel cwestiynau am berthnasoedd therapiwtig effeithiol, pam mae therapi'n methu a chyd-gynhyrchu mewn therapi yn cael eu blaenoriaethu oni bai fod defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr yn cael dweud eu dweud.

Mae gan ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr hefyd flaenoriaethau fel Deialog Agored, Cymorth gan Gyfoedion, Hyfforddiant/Hunanreolaeth gan Gyfoedion, a lle gweithgareddau gwerthfawr neu ystyrlon.

- Gwerthuso gwasanaethau
- Prosiectau gwella
- Nodi blaenoriaethau ar gyfer cyllid a datblygu
- Prosesau comisiynu a thendro ar gyfer gwasanaethau'r sector preifat a'r trydydd sector e.e. manylebau gwasanaeth sy'n rhan o fonitro contractau gwasanaethau yn barhaus
- Cyd-ddylunio strategaethau, polisiau a chynlluniau cyflawni
- Craffu a llywodraethu

Gwobr

Cynigir gwobr deg, gyda defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr yn cael dewis unigol ynghylch a yw hynny drwy daliad, neu drwy ddulliau eraill.

Cydnabod cynhwysiad a gwaith defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr yn y broses gyd-gynhyrchu. Cydnabod eu syniadau, eu mewnbwn a'u cynhwysiad.

Gweler y Strategaeth Gwobrwo a Chydnabyddiaeth.

Amrywiaeth a Chynhwysiant

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod lleisiau pobl o gymunedau lleiafrifol neu wedi'u heithrio a phobl â diagnosisu gwahanol yn gallu bwydo eu barn a'u safbwyntiau i grwpiau sy'n gwneud penderfyniadau.

Mae hefyd yn bwysig sicrhau bod pob barn yn cael ei chlywed, gan gynnwys yr ystod o safbwyntiau sy'n bodoli ymhlith mwyafrifoedd.

Persbectifau a/neu Gynrychiolaeth

Cyn belled â bod gan ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr brofiad gwirioneddol and byw o broblemau iechyd meddwl a/neu ddefnydd o wasanaethau, gallant roi persbectif mewn unrhyw broses gydgyhychiol.

Er mwyn bod yn gynrychioliadol, mae angen iddynt hefyd gael mynediad at ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr eraill a dulliau o gael gwybodaeth am eu barn a'u safbwyntiau.

Bydd adegau pan fydd angen i gynrychiolydd siarad o'i brofiad a'i safbwynt ei hun.

Bydd cynrychiolwyr yn cael cynnig hyfforddiant i fagu eu hyder i gefnogi a mentora aelodau eraill i fynegi eu barn.

Ymdrin â gwrthdaro buddiannau

Cydnabyddir y gallai fod gan rai cynrychiolwyr wrthdaro buddiannau lle mae ganddynt berthynas agos â grwpiau gwasanaeth eraill ac mewn perthynas ag eitemau ar yr agenda. Gallai hyn gynnwys bod yn wirfoddolwr, yn aelod staff cyflogedig, yn ymddiriedolwr neu'n syml yn defnyddio gwasanaethau. Mae angen datgan a rheoli gwrthdaro buddiannau.

Hygyrchedd cynrychiolwyr i aelodau lleol

Mae angen i gynrychiolwyr fod yn hygyrch i aelodau lleol, yn ddelfrydol drwy grwpiau lleol a grwpiau â diddordeb arbennig.

Effeithiolrwydd cynrychiolwyr

Byddai hyn yn gymysgedd o brofiad o wasanaethau iechyd meddwl a/neu broblemau gyda'u llesiant meddwl ynghyd â phrofiad a gallu i weithio fel cynrychiolydd mewn grwpiau gwneud penderfyniadau.

Mae angen i gynrychiolwyr feddu ar yr wybodaeth a'r sgiliau i wneud gwahaniaeth.

Ymchwil i safbwyntiau defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr

Mae angen yr adnoddau ar gynrychiolwyr i ddysgu am safbwyntiau a phrofiadau bywyd pobl sy'n ymwneud â gwasanaethau iechyd meddwl.

Mae cyfathrebu â chymunedau defnyddwyr gwasanaeth a gofalwyr yn hanfodol.

Mae'n bwysig rhoi gwybod i ddefnyddwyr gwasanaeth a gofalwyr am drafodaethau a chynnydd.

Annibyniaeth llais

- Cyfathrebu ymreolaethol gyda phartneriaid
- Mynediad at bartneriaid heb fynd trwy drydydd parti
- Amddiffyniad rhag dial sefydliadol
- Cael rhyddid llais a diogelwch rhag canlyniadau negyddol siarad yn onest ac yn barchus
- Rhyddid rhag pwysau gan bobl neu sefydliadau sydd â buddiant personol
- Dull adeiladol o ymdrin ag anghytundebau a gwrthdaro

Cyd-gynhyrchu Gofal a Thriniaeth

Y cyd-destun pwysicaf ar gyfer cyd-gynhyrchu yw penderfyniadau a wneir gydag unigolion am eu gofal eu hunain. Mae Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) (2010) yn gosod y sylfeini ar gyfer cyd-gynhyrchu cynlluniau gofal a thriniaeth ac mae Matrics Cymru yn cyflwyno'r uchelgais i ddarparu dewis o fodolau therapi sy'n seiliedig ar dystiolaeth i bob defnyddiwr gwasanaeth a gyfeirir atynt ar gyfer seicotherapi.

Mae Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) (2014) yn hyrwyddo llais, dewis a rheolaeth mewn gofal.

Mae gwaith mesurau canlyniadau yn cydnabod yr angen i fesur canlyniadau gwasanaeth o'i gymharu â nodau'r defnyddiwr gwasanaeth ei hun (mae dogfennau a deddfwriaeth eraill sy'n berthnasol i gyd-gynhyrchu wedi'u rhestru yn atodiad 4).

Mae gwaith yn Lloegr yn symud ymlaen fwyfwy tuag at gyd-gynhyrchu nodiadau clinigol hefyd. Byddai gweithredu hyn yng Nghymru yn gam ymlaen i'w groesawu, fel mecanwaith i hyrwyddo diwylliant mwy cydgynhyrchiol er mwyn symud adferiad pobl ymlaen.

Mae dewisiadau ynghylch triniaeth a gofal, ac ynghylch y risgiau rydych chi'n dewis eu cymryd, neu beidio â'u cymryd, yn fater o urddas. Mae'n hanfodol symud i ffwrdd o fodolau gofal sy'n seiliedig ar orfodaeth o wahanol fathau, yn amrywio o drin i fygythiadau o dynnu gwasanaeth yn ôl neu gael ei wahanu, a hyd yn oed i ataliaeth gorfforol ar gyfer triniaethau gorfodol.

Nid yw diwylliant o gyd-gynhyrchu yn gyson â gorfodi, ac felly mae'n gyson ag urddas a hawliau defnyddwyr gwasanaethau. Mae cyd-gynhyrchu yn gyson ag atal diymadferthwch dysgedig a dibyniaeth ar wasanaethau, trwy wneud y mwyaf o deimladau defnyddwyr gwasanaethau o reolaeth dros eu dewisiadau bywyd. Mae'n cefnogi ac yn gosod y sylfeini i ddefnyddwyr gwasanaethau gymryd cyfrifoldeb

personol am y penderfyniadau a wnânt sy'n effeithio ar eu hiechyd meddwl eu hunain.

Cam hollbwysig mewn cyd-gynhyrchu gofal a chymryd nodiadau clinigol yw newid yr iaith a ddefnyddir i ffwrdd o iaith sy'n cefnogi'r anghydbwysedd pŵer rhwng gweithwyr proffesiynol a defnyddwyr gwasanaethau neu ofalwyr. Er enghraifft, nid yw'n gyson â chyd-gynhyrchu i siarad am berson sydd 'o dan' weithiwr proffesiynol neu wasanaeth.

Yn y pen draw, mae cyd-gynhyrchu yn cydnabod arbenigedd defnyddwyr gwasanaeth o ran yr hyn sy'n gweithio iddyn nhw, o ganlyniad i'w profiad bywyd a'u hunanwybodaeth eu hunain. Mae cyd-gynhyrchu yn awgrymu bod profiad byw yr un mor werthfawr a pherthnasol ag arbenigedd proffesiynol.